

Het is deze maand precies 50 jaar geleden dat de *United Kingdom / Netherlands Amphibious Force* (UK/NL AF) is opgericht. De UK/NL AF is daarmee het langste amfibische samenwerkingsverband binnen de NAVO en geldt al sinds jaar en dag als voorbeeld voor succesvolle militaire samenwerking. De vijftigste verjaardag wordt uitgebreid gevierd met tal van activiteiten. De start van de viering was begin maart met het *Mountbatten Festival of Music* in Londen in het bijzijn van de Britse koning Charles. De afsluiting volgt later dit jaar met het Korpsconcert van de Koninklijke Marine. Hoogtepunt van de viering is het opnieuw tekenen van de *Memorandum of Understanding* (MOU) door beide ministers van Defensie tijdens de Marinedagen in Den Helder.

(Foto: Mediacentrum Defensie)

UITDELEN EN INCASSEREN

50 jaar UK/NL Amphibious Force

In dit artikel beschrijf ik wat de samenwerking met de Britse *Royal Marines* het Korps Mariniers heeft gebracht. Daarna geef ik een doorkijk naar de nabije toekomst. Voordat ik dat doe ga ik kort in op de ontstaansgeschiedenis van het samenwerkingsverband.

Onstaansgeschiedenis

Internationale militaire samenwerking met de Britten gaat eeuwen terug. De eerste periode van nauwe samenwerking van de beide krijgsmachten was die van 1689 tot 1702 toen de Nederlandse stadhouder Willem III tevens koning was van Engeland, Schotland en Ierland. In de strijd tegen Frankrijk verordonneerde hij een vergaande integratie van vloot en landstrijdkrachten. De samenwerking liep na zijn dood nog door tot en met de Spaanse Successie-oorlog (1701-1713). Een van de opvallende wapenfeiten uit deze oorlog is de inname van Gibraltar door mariniers uit beide landen. Het wapenfeit staat vermeld in het wapen van de *Royal Marines* en onder het vaandelopschrift 'Spanje' op het Nederlandse korpsvaandel. Hiermee zou men dit samenwerkingsverband kunnen aanduiden als voorloper van de huidige Brits-Nederlandse samenwerking.

Eind jaren '60 van de vorige eeuw bevond het Korps Mariniers zich aan de vooravond van een belangrijke heroriëntatie.¹ Een viertal factoren speelden hierbij een rol. Op de eerste plaats kwam met de soevereiniteitsoverdracht van Nederlands Nieuw-Guinea aan Indonesië een einde aan de lange aanwezigheid van het korps in de Oost. Ten tweede was de maritieme macht van de Sovjet-Unie toegenomen. Op de derde plaats had de Verenigde Staten en daarmee de NAVO de nucleaire strategie van *massive retaliation* vervangen door een strategie van *flexible response*. Deze nieuwe strategie was gebaseerd op afschrikking in het gehele spectrum van oorlogvoering en niet uitsluitend met nucleaire wapens. Op de laatste plaats richtte de Britse regering zich op het afstoten van (militaire) taken 'ten oosten van Suez'.

Gelet op bovengenoemde factoren meende de toenmalig staatssecretaris voor de marine, A. van Es in 1968 dat amfibisch getrainde mariniers inzetbaar moesten zijn ten behoeve van *Supreme Allied Commander Atlantic* (SACLANT).² De toenmalige organisatie was hier echter niet geschikt voor. Daartoe gaf de Korpscommandant generaal-majoor A.M. Luijk opdracht tot een studie. Deze was in 1970 gereed³ en beschreef in grote lijnen de organisatie van de Amfibische Gevechtsgroep (AGGP). In dat jaar werd ook duidelijk dat er in het kader van de *Maritime Contingency Force Atlantic* zou worden samengewerkt met Britse mariniers. In eerste instantie bestond de samenwerking uit bescheiden uitwisselingsprogramma's, maar in februari

1972 kwam het in een stroomversnelling toen in Londen voor het eerst de *Joint Marine Corps Subcommittee* bijeenkwam onder leiding van beide chefs van staven. De Nederlandse chef-staf was kolonel der mariniers A.C. Lamers. Voor hem zal een wens in vervulling zijn gegaan. Als kapitein schreef hij in 1955 nog dat de taken en tradities van de roemruchte commando-eenheden uit de Tweede Wereldoorlog in het Verenigd Koninkrijk terecht bij de *Royal Marines* zijn ondergebracht en in Nederland helaas bij de Koninklijke Landmacht.⁴

Tijdens deze gesprekken kwam het idee naar voren om een Nederlandse compagnie aan het Britse bataljon 45 Commando (45Cdo) toe te voegen. Dit koudweerge-trainde bataljon trad met name op in Noord-Noorwegen, de noordflank van het NAVO-verdragsgebied. Het noorden van Noordwegen had een belangrijke sleutelpositie bij een mogelijke doorbraak richting de Atlantische oceaan van de Sovjet-vloot. In de zomer van '72 werden de compagnieën van het Korps Mariniers georganiseerd naar het model van voornoemde studie. Vanuit de 13de infanteriecompagnie en het eerder opgerichte ski-peloton werd een eenheid geformeerd die in het najaar geïntegreerd werd in 45Cdo. Na zo'n twee jaar kreeg de compagnie formeel de naam Whiskey (W-Coy), aangezien de andere drie compagnieën van 45Cdo conform NAVO-spellingsalfabet reeds waren voorzien van de namen, X-Ray, Yankee en Zulu. In april '73 oefende voor het eerst de nieuw geformeerde 1ste Amfibische Gevechtsgroep (1AGGP) binnen de structuur van de Britse 3de Commando Brigade (3 Cdo Bde) in Groot-Brittannië. Om alle activiteiten te formaliseren werd een *Memorandum of Understanding* (MOU) opgesteld en op 9 mei 1973 ondertekend. De Brits-Nederlandse samenwerking was daarmee formeel een feit. Aanvankelijk was de taak op de noordflank bestemd voor 45Cdo, inclusief de W-Coy. Snel werd echter duidelijk dat de gehele brigade een rol had in Noord-Noorwegen. Een gezonde competitie tussen de W-Coy en 1AGGP was hiermee geboren. Naamgeving van het samenwerkingsverband was niet opgenomen in de MOU, maar al snel werd gesproken over de UK/NL *Landing Force* (UK/NL LF). Naast 1AGGP, de W-Coy en een peloton kikvorsmannen binnen de Britse *Special Boat Service* (SBS) nam de Nederlandse bijdrage in de *Landing Force* langzaam toe. Met de reorganisatie van de Groep Operationele Eenheden Mariniers (GOEM)

'Internationale militaire samenwerking met de Britten gaat eeuwen terug'

Inname van Gibraltar door Nederlandse en Engelse mariniers, 1704 (foto: Wikimedia)

in 1992 werden ook landingsvaartuigen, een 120mm Mortiercompagnie, een Stinger-luchtdoelpeloton, een peloton infanterie-pioniers en logistiek formeel onderdeel van 3 Cdo Bde. De commandant GOEM was zelfs de opvolgend commandant van de brigade. De oprichting van de 1ste Mortiercompagnie ging in 1990 wel ten koste van de Whiskey-compagnie.

Wat is er bereikt?

Met het toewijzen van maritieme en amfibische gevechtseenheden voor de verdediging van de noordflank van het NAVO-verdragsgebied in Noord-Noorwegen,

bracht de Brits Nederlandse samenwerking in de jaren '70 een duidelijke doelstelling en focus terug binnen het Korps Mariniers. Deze focus was na het ontbinden van de Mariniersbrigade in 1949 en het einde van operaties in Nieuw-Guinea langzaam verdwenen. Het Korps Mariniers stond op een laag pitje en de operationele taken waren van een geringe omvang.⁵ In zijn voorwoord in het herinneringsboek van de Whiskey-compagnie stelt de generaal-majoor der mariniers buiten dienst A.C. Lamers: 'In een periode dat het Korps Mariniers de toekomst met grote zorg tegemoet zag en door "vriend en vijand" werd belaagd, verwierf het zich in een kort tijdsbestek twee

Het Korps Mariniers oefent met Britse Wessex helikopters in 1975 (foto: collectie NIMH)

Nederlandse mariniers en medisch personeel van de vloot op weg naar Britse Sea King helikopters aan boord van HMS Ocean voor inzet tijdens *Operation Tellar* in 1998 (foto: collectie NIMH)

'We bleken op professioneel gebied nog het nodige van de Britse collega's te kunnen leren'

zeer bijzondere formaties, de BBE [Bijzondere Bijstandseenheid] en de Whiskey compagnie. (...) De Whiskey compagnie bracht het Korps Mariniers in de NAVO en in de organisatie van de *Royal Marines*. In nauwe samenwerking stelden de mariniers aan weerszijde van de Noordzee een uniek voorbeeld van tactische integratie en taakverdeling in het Atlantische bondgenootschap.⁶

Direct vanaf het begin maakten de Nederlanders een professionalisering door. Zeker in de begin jaren was dit niet altijd eenvoudig. De generaal der mariniers H.G.B. van den Bremen, de eerste Nederlandse uitwisselingsofficier bij de *Royal Marines*, zegt hier later over: 'We bleken op professioneel gebied nog het nodige van de Britse collega's te kunnen leren. Bovendien werd al gauw duidelijk dat de

verschillen tussen 'Limies' en 'Cloggies' aanmerkelijk groter waren dan gedacht. Het werd een proces van vallen en opstaan, uitdelen en incasseren, waarbij aanpassingsvermogen en improvisatie voorop stonden.⁷ Om deze professionalisering door te voeren werd er niet alleen gezamenlijk getraind in Schotland en Noorwegen, maar volgden een groot aantal officieren en onderofficieren van het korps diverse opleidingen in het Verenigd Koninkrijk. Dit waren naast de opleidingen die door de Britse mariniers gegeven werden zoals de *Mountain Leader* en *Landing Craft* opleiding, ook opleidingen die elders in de Britse krijgsmacht werden gegeven zoals verbindings. Zo groeide gestaag het aantal Nederlandse mariniers dat een Britse opleiding had doorlopen en Brits gekwalificeerd was. Dit aantal en het aantal verschillende opleidingen

bleef groeien in de jaren '80 en '90. Een andere stap om de professionalisering vorm te geven was het toevoegen van Britse onderofficieren aan Nederlandse opleidingen. Zo heeft de Praktische Opleiding Tot Officier der Mariniers (POTOM) sinds jaar en dag een *Royal Marine Colour Sergeant* als kerninstructeur.

Britse opleidingen werden uiteraard in het Engels gegeven. Daarnaast waren als vanzelfsprekend de radioprocedures binnen de brigade in het Engels, waardoor deze taal een tweede natuur werd voor de Nederlandse mariniers. Ook het materieel werd vanaf het begin op de Britten afgestemd. Medio jaren '80 liepen Nederlandse mariniers in dezelfde *windproof* kleding, hadden nagenoeg dezelfde persoonlijke wapens (MAG, FAL en Browning), radio's (Clansman) en voertuigen (Landrover en Bandvagn). Iedereen sprak dezelfde taal en kende dezelfde procedures, de interoperabiliteit was nagenoeg compleet. De belangrijkste voorwaarde voor een succesvolle militaire samenwerking was hiermee ingevuld.

In 1989 viel de Berlijnse muur en kwam vrijwel abrupt een einde aan de Koude Oorlog. Een nieuwe periode ving aan: niet langer was de Sovjet-dreiging de grootste drijfveer voor de inrichting van de Nederlandse krijgsmacht. De krijgsmacht richtte zich op expeditionair optreden, vredesmissies en robuuste crisisbeheersingsoperaties. Op hetzelfde moment werd het zogenaamde 'vredesdividend' geïnd en de dienstplicht opgeschort. Gedurende de jaren '90 kreeg de Koninklijke Marine haar eigen amfibische schepen, waarmee het samenwerkingsverband uitgroeide tot een volwaardige UK/NL *Amphibious Force*. Ook kwam het tot een gezamenlijke Brits-Nederlandse inzet met een hulpoperatie aan de Koerden in Noord-Irak van april '91 tot februari '92. De Britten gaven de benaming *Operation Haven* aan het UK/NL deel van deze internationale operatie *Provide Comfort*. De bataljons 45Cdo en 1AGGP⁸ hadden daarmee voor het eerst een gezamenlijke inzet en traden op buiten het NAVO-verdragsgebied. Binnen 48 uur na het verkrijgen van de opdracht stonden de eerste 200 mariniers van 1AGGP op de vliegtuigtrap van een Brits transporttoestel, gereed voor inzet. Binnen de Nederlandse krijgsmacht kon geen andere eenheid zo snel ter plaatse zijn⁹. In 1998 kwam het nog een keer tot een gezamenlijke inzet. Nadat orkaan Mitch verwoestend had huisgehouden in Midden-Amerika werd 45Cdo met de 11de infanteriecompagnie ingezet vanaf de helikoptercarrier HMS *Ocean* in *Operation Tellar*¹⁰.

Mede dankzij het succes van de snelle gezamenlijke inzet in Noord-Irak was de UK/NL AF het binationale samenwerkingsverband binnen de NAVO dat gold als hét voorbeeld van succesvolle militaire samenwerking. Belangrijk onderdeel van het succes was het feit dat Nederland zich aanvankelijk ondergeschikt had opgesteld aan de Britten. De samenwerking stond ook bekend als innovatief en andersdenkend. Zo werden landingsvaartuigen niet uitsluitend ingezet voor de klassieke scheeps-strandbeweging conform NAVO-doctrine, maar ook voor manoeuvre in het kustgebied voor de *Landing Force*. Beide landen waren ook de initiële kartrekkers van het *European Amphibious Initiative* (EAI).

Uitreiken van de groene baret aan Nederlandse cursisten in de Britse *All Arms Commando Course*, maart 2023
 (foto: UK Ministry of Defence)

Maar zoals altijd in een goede en gezonde relatie gaat het niet alleen maar voor de wind. Met de Britse deelname aan de invasie van Irak in 2003 lijkt het samenwerkingsverband een andere fase in te gaan. Met het opheffen van het Hoofdkwartier Korps Mariniers en het inrichten van de nieuwe organisatie van het Commando Zee strijdkrachten (CZSK) was de focus in Nederland in die periode vooral intern gericht. Van de innige relatie op de werkvloer, die zo kenmerkend was voor de jaren '70 en '80, is nog amper sprake. Gelegenheden tot gezamenlijke inzet deden zich steeds minder voor of werden niet opgepakt. Weliswaar leverden beide korpsen een aanzienlijke bijdrage in *landlocked* Afghanistan, maar dit gebeurde in de 'eigen' provincie, respectievelijk Helmand en Uruzgan. Door de focus op het landoptreden in nationaal verband was er minder ruimte voor UK/NL optreden. De Koninklijke Marine bleef met een aantal belangrijke materiele projecten de *Royal Navy* en daarmee de *Royal Marines* wel volgen. Het dok van Zr.Ms. *Johan de Witt* werd passend gemaakt voor de grotere Britse *Landing Craft Utility Mk X*, de Nederlandse *Landing Craft Vehicle Personnel Mk V* werd een 'Chinese copy' van de Britse Mk V. Clansman-radio's werden vervangen door Bowman (in Nederland NIMCIS genaamd) en een gepantserde versie van de *Bandvagn* deed zijn intrede, de *BVS10 Viking*, maar van een gezamenlijke inzet zoals bij *Operation Haven* en *Tellar* kwam het niet meer.

'Met de toetreding van Zweden en Finland tot de NAVO zal het belang van de noordflank van het verdragsgebied alleen maar toenemen'

De toekomst

Met de Russische inname van de Krim in februari 2014 en de daaropvolgende annexatie is de internationale gemeenschap in een nieuwe dynamiek terecht gekomen. Tijdens de NAVO-top in Wales in 2014 hebben de regeringsleiders de NAVO-norm van 2% van het Bruto Binnenlands Product (BBP) vastgesteld.¹¹ Naast Russische agressie op de Krim en in de Donbas had de NAVO ook te maken met toenemende instabiliteit aan de grenzen van het verdragsgebied en een opmars van terreurbewegingen in Europa. De NAVO diende zich opnieuw te oriënteren en kwam met het *Concept for Deterrence and Defence of the Euro-Atlantic Area (DDA)*, kortweg *Deter and Defend*. Ook de Nederlandse regering zegt toe te streven naar de nieuwe NAVO-norm. Op dat moment was het defensiebudget nauwelijks meer dan 1% van het BBP. Na decennia van bezuinigingen zal het budget dus significant toe moeten nemen.

Met deze internationale ontwikkelingen komt ook het Korps Mariniers opnieuw in een heroriëntatie.¹² Het korps had zich in voorgaande jaren geoptimaliseerd voor expeditie operaties ter ondersteuning van de internationale rechtsorde, de zogenaamde tweede hoofdtaak van de krijgsmacht. Leidend in deze heroriëntatie is het *Future Littoral Operating Concept (FLitOC)*. Dit *joint* document is volledig in lijn met de Defensievisie 2035, waarin Defensie de focus duidelijk legt op de verdediging van het koninkrijk en het NAVO-verdragsgebied, de eerste hoofdtaak. Als vanzelfsprekend heeft ook het Verenigd Koninkrijk te maken met deze veranderende internationale veiligheids-situatie. In maart 2020 spreken beide Commandanten der Strijdkrachten elkaar. Naast een departementaal UK/NL *Action Plan* laten zij beide marines een UK/NL *Maritime Roadmap* opstellen. Doelstelling van de *roadmap* is de doorontwikkeling van de UK/NL AF tot een volledig geïntegreerde eenheid met uitwisselbare sub-eenheden die in

NAVO- of JEF-verband¹³ kunnen worden ingezet. Belangrijk onderdeel van de *roadmap* is het gezamenlijk ontwikkelen van concepten en capaciteiten. De doorontwikkeling van het Britse *Littoral Strike Concept* en het Nederlandse FLitOC worden hiermee met elkaar verder in lijn gebracht. Om deze ontwikkeling te faciliteren komt de directeur DMO met zijn Britse tegenhanger een *Collaborative Programme Agreement* (CPA) overeen. Hiermee kunnen gegevens van materieelsprojecten en wetenschappelijk of operationeel onderzoek eenvoudig worden gedeeld. Het *Future Commando Force*-programma van de *Royal Marines* en het *Force Design*¹⁴ van het Korps Mariniers gaan daarmee hand in hand.

Het is evident dat de Russische invasie van de Oekraïne in februari 2022 de urgentie van de doorontwikkeling van de krijgsmacht heeft vergroot. Met de Defensienota 2022 zijn ook de financiële middelen vrijgekomen om deze doorontwikkeling mogelijk te maken. In navolging van *Deter and Defend* zet ook de NAVO grote stappen om de gereedheid van de krijgsmachten van de lidstaten te verhogen in het *New Force Model* (NFM) en daarbij meer eenheden beschikbaar te hebben die snel inzetbaar zijn. Dit is een mooie kans voor de UK/NL AF om zich als *Littoral Strike Force* opnieuw op de kaart te zetten en gezamenlijk een bod te doen in het kader van NFM. Daarbij zal met de toetreding van Zweden en Finland tot de NAVO het belang van de noordflank van het verdragsgebied alleen maar toenemen. Overigens spitsen de Britse en Nederlandse concepten zich niet toe tot het NAVO-verdragsgebied alleen, ze zijn eveneens 'ten oosten van Suez' inzetbaar. De oorlog in Oekraïne betekent ook dat beide korpsen volop betrokken zijn bij de training en capaciteitsopbouw van de Oekraïense krijgsmacht. Zo trainen Britse en Nederlandse mariniers gezamenlijk hun Oekraïense wapenbroeders.

Tot slot

Het Verenigd Koninkrijk en Nederland kunnen met trots terugkijken op de samenwerking van de afgelopen 50 jaar. Beide korpsen bleken een logische partner voor elkaar en lang was het samenwerkingsverband uniek binnen de NAVO. Dankzij de *Royal Marines* heeft het Korps Mariniers in de eerste jaren een enorme professionaliseringsslag gemaakt en inmiddels zijn beiden gelijkwaardig aan elkaar. Ook zitten beide korpsen in een heroriëntatie die vergelijkbaar lijkt met de situatie van begin jaren '70 van de vorige eeuw. De wereldsituatie is veranderd, de dreiging is toegenomen, de NAVO herziet zijn plannen en de taken en rollen worden opnieuw tegen het licht gehouden. Samenwerken is echter een werkwoord en alleen als er tijd en energie ingestoken wordt kan het tot succes leiden. Sleutel tot het succes van de UK/NL AF is wellicht wat generaal Van den Bremen 'durven incasseren' noemde. De politieke wil tot samenwerking is altijd hoger gebleken dan de politieke wil tot gezamenlijke inzet. Hierin is de UK/NL helaas niet uniek. Daarentegen zullen in de huidige mondiale veiligheidssituatie de gelegenheden tot gezamenlijke inzet alleen maar toenemen. Binnen en buiten het NAVO-verdragsgebied. Zo wijd de wereld strekt, op zee en op land.

Kolonel der mariniers R.A.J. (Rob) de Wit is sinds mei 2020 Groepscommandant Operationele Eenheden Mariniers (GC-OEM).

Noten

- 1 Teitler, G., *Het Korps Mariniers. 1942- heden* (Amsterdam 1985), blz. 67
- 2 Geneste, W.J.J., *Het Korps Mariniers in de Twintigste Eeuw. Van Peking tot Albanië* (Den Haag 2000), blz. 122
- 3 Geneste, W.J.J., blz. 123
- 4 Lamers, A.C., 'De Marinier', in: *Marineblad* 1955. Lamers was van april 1973 tot februari 1977 Commandant van het Korps Mariniers.
- 5 Wesselingh, A.J. & A.R. van Willigenburg, *Whiskey Compagnie 1972-1990* (Bergen 1990), blz. 35.
- 6 Wesselingh, A.J. & A.R. van Willigenburg, blz. 7.
- 7 Ibid, blz. 9
- 8 In mei 1991 werd 1AGGP omgedoopt naar 1ste Mariniersbataljon (1MARNSBAT), zie: D.C.L. Schoonoord, *Mariniers in Irak en Turkije 1991* (Leeuwarden 1992), blz. 15
- 9 Müller, J., 'De Golfcrisis als omslagpunt voor het moderne Korps Mariniers', in: *Marineblad*, jaargang 125, nummer 7/8 (december 2015), blz. 45.
- 10 Wit, R.A.J. de, 'Noodhulp door Mariniers na orkaan Mitch', in: *Marineblad*, jaargang 128, nummer 7 (november 2018), blz. 4-8
- 11 Artikel 14 van de slotverklaring van de top.
- 12 Wit, R.A.J. de & P. van Rooij, 'Faselijn 2025: het operationeel raamwerk voor het Korps Mariniers', in: *Marineblad*, jaargang 130, nummer 8 (december 2020), blz. 4-8
- 13 Joint Expeditionary Force, een Brits geleid internationaal samenwerkingsverband. Zie: Kamp, A. van de & S. Oostervink, 'Joint Expeditionary Force. Van concept naar operationele capaciteit', in: *Marineblad*, jaargang 131, nummer 5 (augustus 2021), blz. 4-8
- 14 Wit, R.A.J. de, & E. Thomeer, 'Force Design. Littoral Raiding Force: combat operations from the sea', in: *Marineblad*, jaargang 132, nummer 2 (maart 2022), blz. 4-9

Dossier Korps Mariniers

R.A.J. de Wit & E. Thomeer
'Force Design. Littoral Raiding Force: combat operations from the sea' (2022)

A. van de Kamp & S. Oostervink
'Joint Expeditionary Force. Van concept naar operationele capaciteit' (2021)

R.A.J. de Wit & P. van Rooij
'Faselijn 2025: het operationeel raamwerk voor het Korps Mariniers' (2020)

R.A.J. de Wit
'Noodhulp door Mariniers na orkaan Mitch' (2018)

J. Müller
'De Golfcrisis als omslagpunt voor het moderne Korps Mariniers' (2015)

A.C. Lamers
'De Marinier' (1955)